

CHĚCZ

DODŌVK „ZRZESĚ KASZĚBSKJI” DLŌ KASZĚBSKJI RODZENĚ

Rok III. Vejrovo, sobota, 8 gromnjicznjika 1947 r Nr. 6

NA V NIEDZIELE PO TRZECH KROLACH

EWANGĚLIA

według św. Mateusza, XIII, 24-30

Insze podobieństwo przelozył im, mówiac: Podobne się stało Królestwo niebieskie człowiekowi, który posiał dobre nasienie na roli swojej. A gdy ludzie spali, przyszedł nieprzyjaciel jegc, i nasiał kăkolu między pszenicą i odszedł. A gdy urosła trawa i owoc uczynila, tedy się pokazał i kăkol. A przystąpiwszy sładzy gospodarscy, rzekli mu: Panie, izaliś nie posiał dobrego nasienia na roli twojej? Skąd tedy kăkol ma? I rzekł im: Nieprzyjazny człowiek to uczynił. A sładzy rzekli mu: Chcesz iż pójdziemy i zbierzemy go? I rzekł: Nie, byście snac zbierając kăkol, nie wykorzenili zaraz z nim i pszenicy. Dopuścić obojgu rósć aż do żniwa, a czasu żniwa rzekę żeńcom: Zbierzcie pierwej kăkol, a zwiąźcie go w snopki ku spaleni; a pszenicę zgromadźcie do gumna mojego.

NAUKA

(według Szkołki Niedzielnej z dnia 6. II. 1848).

A gdy sładzy spali, przyszedł nieprzyjaciel gospodarza i nasiał ukradkiem w pszenicę kăkolu. I dziwić się tu, że się w pszenicy zielsko znalazło! Otóż dowód jak się to na sługi ubezpieczać nie można. Gospodarz im zalecił, aby czuwali, a oni, niedbając na to, posnęli. To mi graj, pomyślał sobie zły człowiek, i nie zaspal; ale poszedł i psotę wyrządził. Czuwajcież tedy gospodarze, ojcowie i matki! i nie powierzajcie sługom dzieci waszych, bo one to są owa czystą pszenicą, którą wam Bóg oddał w ręce wasze, abyście ją czystą aż do czasu żniwa zachowali. Sługa jest to najemnik, a wiecie, co Pan Jezus o najemniku powiedział, że gdy ujrzał wilka nadchodzącego, uciekł, zostawiwszy trzodę, a wilk ją rozpra-

szal. Czuwajcież tedy sami i nad dziećmi waszemi, aby zły człowiek nie skalał ich polskiej wiary i polskiego serca.

SŁOWA PRYMASA POLSKI KS. KARD. HLONDA

Życie polskie powinno jak najprędzej wrócić do normy prawa bożego, powinno być czyste, uczciwe, jasne. Dekadentyzm moralny nie powinien się stać ani modą, ani zwyczajem. Grzech powinien być uważany za zło, za upadek, za wstyd, za obrazę bożą. Cnota i zacne życie powinny być ideałem, powołaniem, obowiązkiem, honorem. A moralność to nie fasada, ni odświeżony strój zarzucony w oknie wystawowym na martwym manekinie. Dobry uczynek rodzi się w sercu, z wewnętrznej postawy etycznej, z sumienia chrześcijańskiego. Człowiek będzie lepszy, gdy się wewnętrznie na nowo „z Ducha narodzi” (Jan, 3,9).

Pozostawmy za sobą popioły wojennych wspomnień, prochy, pokuty, gruzy utraconego mienia. Idźmy ku słońcu objawionej prawdy, ku „sprawiedliwości Królestwa Bożego”. Niech wiarą różowieją zapadłe lica, niech chrześcijańską nadzieją zabłysną zmęczone żrenice, niech się dusze Bogiem prężą i Jego świętą łąską.

HONOROWA ARMIA WATYKANSKA

W Watykanie opublikowano szczegóły dotyczące honorowej armii watykańskiej. Dokument podpisany został przez kardynałów: Canali, Rossi i Pizzardo. Zawiera on 371 artykułów i określa obowiązki tej najmniejszej armii świata. W skład korpusu oficerskiego oraz armii watykańskiej wchodzić będą według tych najnowszych rozporządzeń: 1 pułkownik-komendant, zastępca komendanta, major, kapitan, porucznik, podporucznik, 9 adiutantów, 12 brygadierów, 16 podoficerów, 12 żołnierzy wy-

Jan Karnowski

JÓ BEM LENO CHCOL...

Jó bem leno chcol,
 Żebe tvoji movë,
 Co ją Pon Bóg doł,
 Nje przëkrełë — grobe.

Żebe zavde precz
 Tesąc lat jesz żëła,
 Njigde tvoją checz
 Dlô nji klotką beła.

Żebe v latni dzonk
 Zapragnëła słuńca —
 Lotu smjali krąg
 Njigde nji mjoł kuńca.

Vjem, że też nom wostavjilë
 Wojce całi skorb,
 Më żesmë go nje wutcelë,
 Njicht go nje je vort!

V molech checzach pozamknjëti
 Naszech wojców svjat,
 V bôjkach, spjevach pozaklëti
 Jejich mesli kvjat.

Ten to skorb, v wostavjilë,
 Jak kjej pola gon,
 Żebesmë go wobrobjilë
 Vzeszed be nom plon.

borowych i 100 szeregowch. Członkowie armii znanej pod nazwą gwardii watykańskiej muszą być obywatelami Watykanu i liczyć co najmniej 22 lat, wzrost ich wnosić musi ponad 1,75 m. Obowiązkiem gwardii watykańskiej jest zapewnienie państwu watykańskiemu bezpieczeństwa i porządku. Majorem gwardii mianowany został tymczasowo M. Mari Pericoli.

Jan Pałock

WOSLECA Z KAPUSTË

Na Kaszebach żëło roz dvoje bjednych le-dzi, chłop ë bjałka. Mjelë jednigo sena Jana. Jak knop wuros, delë go do jednigo fersztë, co v lese mjeszkoł. Mjoł so za lesnigo vëwuczec. Jan wuczył sę dobrze, beł pjilni ë ferszta pose-łol go samigo do lasa. Roz szed Jan daleko v bor ë trafjil prze drodze storą babę. Ta prose-ła wo jałmużnę. Jan podarovoł ji talara, a ba-ba povjedzała: „Jidz dalij tą drogą a przjndzesz na jednę górę. Na ti gorze stoi le jedna choj-ka, a na chojce sedzi vjele ptochov. Strzel do inch. Plochë wuleca, ale jeden spadnje na ze-mję. Rozerznij ptocha a połknji jego serce. To cë przënjese szczescë”. Lesnemu so zdovało, że storemu babsku so v głovje pomjeszało, a szed dalej drogą. Przëszed na górę, vjidzoł nę choj-kę a na nji vjele ptozskov. Vëstrzelil z flińtë do njich. Ptozskji wulecelë, ale jeden spôd na

zemję. Jan go rozerznał nożë ë połk jego ser-ce. Rzek: „Może mje to serce szczescë przë-njese”. Jak Jan vjeczor z lasa vrocil, zjod vje-czerzę i położył so spac. Reno wobudził so ë naloz v lożku złotigo dëkôta. Schovoł go ë rzek: „Më to bec to szczescë, wo czim baba mje movjila?” Ale dreggigo dnja leżol znov v lożku dëkôt, a tak so povtarzało co dzeń. Jan mjoł vjele pjenjëdzi. Nje chcało mu so ju vjici po lese chodzec, a rzek do svigo pana: „Jô pu-dë v svjat”. E spakovoł svoje rzecze ë poszed v dalekji svjat.

Vëdrovoł dlugo a przëszed nareszce do jednigo pałacu v lese. Tu mjeszkała jedna pa-nji ze svoją córką a dzevką. Jan vstapjil do pałacu ë pitoł so: „Potrzebuje panji parobka?” a bjałka wodrzekła: „Jô potrzebujë pravje do-brigo gospodarza, mozesz wu mje wostac”. E Jan so wurzidzoł za gospodarza wu babë v pa-łacu v lese. Mjoł so dobrze, dostol włôsną jiz-bë, ë bjałka mu sama posceleła lożko. Ale re-no naiazła pod jego zogłovkę złotigo dëkôta. Woddała Janovji pjenjadz a rzekła: „To të mest zgubjil”. Jan wodrzek: „Jô zjod serce jed-nigo ptocha, a wod tego czasu co dzeń należë złotigo dëkôta pod zogłovkę”. Panji nje rzekła na to njic, le so meslała: „Kjej be jô to serce zjadła, tej be te pjenjadze noleżelë mje”. Za porë dnji wuvarzëła Janovji dziwną harbatë z roznych zelsk czarodzejskych, bo beła sro-gą czarovnjicą. Jan vëpjil harbatë ë zaczął rzegac. Bjałka trzymała mu głovë, a jak no ptozszë ser-ce mu z gëbe vëpadło, czarovnjica podnjosta je ë połkła. Wod tego czasu Jan nje naloz żo-dnych dëkôtov v svojim lożku, ale panji mjała každygo porenka złoti pjenjadz pod zogłovkę. Jan żalovoł, że babje wo tim ptozszim sercu pov-jedzoł ë so gorzil, że tak vjelgji skorb stracil. Meslil dlugo, ale nje vjedzoł żodni radë, jakbe mog no ptozszë serce nazod dostac.

Roz szed do lasa. Trafjil storigo chłopca, co v bjedni chce v lese mjeszkoł. Mjoł wogrod, a v wogrodze rosła kapusta, bjolë ë brunatnë. Pitoł so Jana: „Czemu të jes tak smutni?” Pa-robk wodpovjedzoł: „Zjod jô ptozszë serce ë na-loz co porenk złotego dëkôta pod zogłovkę. Bjałka mje to serce wodebrała ë sama zjadła, a teres jô nji mom njic”. Stôri chłop rzek: — „Zjedz lest wod ti bjoli kapustë z mojigo wo-groda”. Jan wurvoł lest ë zjod. Stało mu so barzo dzivno po ti stravje, ë won przemjenil so na wosła, stojol n aszterech nogach ë kjivoł głovą. Stori chłop povjedzoł: „Teres, wosle, zjedz lest wo ti brunatni kapustë”. Wosel zjod vëznaczeni lest ë stoł so człovjekę. Wucszil so ë rzekł: „Dejce mje dvje głovë wod vaszi kapustë, ë jô dostonë ptozszë serce nazod”.

Chłop rzek: Vez so, sinku, wod moji ce-dovni kapustë teli głov, ile të chcesz”. Jan wu-cał so dvje głovë, jedą wod bjoli, a jedna wod brunatni kapustë ë szed nazod do zomku ni panji czarovnjicë.

Jan przëszed do kuchnji ë rzek: „Jô jem trochë chori, wugotujta mje wod tego bjoligo zelska, co jô vëzdrovjeję. Ale broń Boże, nje jedzia wo ti stravë, bo to je njebezpieczno spra

va. Jó som priínďe po to zelsko, kjej bdze wu-gotovoni ě so najem". Gotovała so bjoła ka-pusta a cało kuchnja za nją pochńjała. Dzew-ka so mesli: „Co to je za zelsko?" V nen czas ledze jesz kapustě nje znalě. Wotemkła vjeko wod gropa ě zjadła jeden lest.

Zares zamjenjila so v woslece młodą. Jak Jan przěszed do kuchnji, stojala przě wog-njiszczu wosleca a kjivała głową. Parobk zapro-vadził bidlątko do chleva ě podól mu sana.

Przěszła corka panji czarovnjicě do kuch-nji ě rzekła: „Co tu so goteje ě tak ślicznje — pachńje?" Wodkrela grop ě zjadła lest. Zareskę zamjenjila so v woslece. Jan przěszed ě zapro-vadził ję do chleva. Podól ji pěk sana ě kubel vodě. Przěszła panji czarovnjica do kuchnji ě rzekła: „Co won tu za dzevně zelsko goteje? Muszi to bec co cedovniego, co won nom za-kozoł wod tego jesc. Sprobuję, jak szmakuje". Wusadła przě wognjiszczu ě zaczęła kapustę bjoła jesc. Ale skoro wona jeden lest zjadła, zamjenjila so v storą woslece. Na to Jan le czekoł. Załožel bedłu postronk na szję ě za-provadžel ję do chleva. Nje dól stori wosleci sana anji vodě. Dregjigo dnja parobk zaprzig storą woslece do voza a jechoł do lasa po drze-vo. Naładovoł vjelgą forę. Bjił wokropnje wos-lece, a ta cignęła forę dodom. Nje dól ji njic do jedzenia ě do pjica. Młodé woslecě parobk ale futrovoł dobrze ě nje zaprzigoł jich do vo-za.

Ze storą wosleca ale jezdił co dzień do lasa po drzevo, bjił ję ě nje karmjił ję vcale. Za tidzeń storó wosleca zdechła. Jan rozerznał ji brzecz, vējał ze żoładka no pioszě serce ě polk je. E znov co dzień pod zogłovkę złotigo dękóta mjoł.

Teres dól Jan młodim woslecom ni bru-natni kapustě do jedzenia. Zares zamjenjilě so na pjěkni dzevczątka. Jan woženjił so z corką ni czarovnjicě ě dzevkę przējał za swoje włosně dzecko. Wostoł v palacu v lese ě żył ze swoją żoną szczeslevje jaż do smjercě.

ŚPIĄCE WOJSKO

(według podań ludowych).

Gdy połączone wojska nieprzyjacielskie zadały ostateczną klęskę Pomorsce zachodniej wtedy jeszcze tej samej nocy, zaraz po bitwie ciężko ranny książę zebrał pozostałych rycerzy i rzekł: Przegrana nasza, ale jeszcze nie wszystko stracone. Idźmy na wschód słońca do braci naszych, by tamże się wzmocnić i od-czekać odpowiedniej chwili...

I szli smutni, milczący na wschód przez bory i bagna, góry i doliny, aż przyszli w o-gromny jar wiodący do morza. Był to jar oka-lający Pucką kepe. Na niej szumiały odwiecz-ne dęby, buki i sosny, a opodal ryczało spie-nione morze, jakby z gniewu na owych przę-śladowców. Nagle góra się otworzyła, wojsko weszło i rozłożyło się tam obozem. Z roku na rok się powiększa, a w noc świętojańską wy-jeżdża rycerz na ognistym koniu i pędzi jak

PRZYJAŹŃ KUPIECKA

Pan Kopytko i pan Radzki
Byli sobie mieszczanami
Pan Kopytko szewc był chwacki
Radzki skład miał z cukierkami.

Przyjaźń ich łączyła obu
Na podkładzie kupców wiary,
Że brać będą aż do grobu
Swoje wzajemnie towary.

Tak przez lata szło — dziwo! —
Wzajem obaj towar brali:
Radzki buty, szewc pieczywo,
A w Nowy Rok wyrówniali.

Lecz pewnego sobie dzionka
Przyszedł cygan z cukierkami,
A cygańska jego żonka
Kosz nabity ma butami:

I — o zgrozo! — pan Kopytko
Kupił ciastek od cygana,
Radzki zaś za skąpe mytko
Wziął trzewiki z skór barana.

Od tej pory — bywaj z Bogiem! —
Miłość padła przez egzamen.
Odtąd się witają rogiem,
Aż na wieki wieków. Amen!

Mstivoj

wicher wzdłuż morza aż poza Odrę, potem — skręca na południe — bo jak wielką przestrzeń tej nocy zatoczy, taką będzie Pomorska.

To wojsko stoi zawsze w pogotowiu i cze-ka na tę wielką chwilę dziejową, której godzi-ny nikt nie wie, ale ma to być wtedy, gdy pług orzący natrafi na ukryty w ziemi dzwon. Na ten głos zerwie się śpiące wojsko i stanie do wielkiej bitwy, która będzie pod Gdańskiem. Bój to będzie straszny, bo każdy kierz mie-czem przeszyty zostanie i tylko mała garstka ludzi ocali.

I wyjdzie po bitwie ze ziemnej kryjówki starzec sędziwy, usiądzie na zgliszczach i po-piołach — i płakać będzie, a gdy ujrzy stopy ludzkie, całować je będzie z radości, że jesz-cze inni ludzie są na świecie.

* * *

Podobne podania spotykamy prawie u wszystkich narodów. Na ustach ludu polskiego żyje podanie o śpiącym wojsku Chrobrego w Karpatach. Czesi opowiadają coś podobnego o górze Błanik, a Niemcy — o Kyffhauser. Wszy-stkie te podania są oparte na tle pewnego waż-niejszego momentu historycznego i zawierają pewne przepowiednie.

Pierwsza część powyższego podania mówi o nieszczęsnych dziejach Słowiańszczyzny za-chodnio-północnej i potrąca o rok 1181. Rok ten uważany za rok ostatecznego podboju tam-

tejszych ludów słowiańskich, jest uosobiony w tym podaniu i oznacza owego rannego księcia.

Wędrowni niedobitkowie na wschód — to owi nieszczęśliwi uchodźcy z Zaodrza, uciekający przed niszczycielami Lechitów przybłądłymi.

Ludność tamtejsza przechodząc okropne burze dziejowe, datujące się już od Karola Wielkiego i trwające poprzez pełne zgrozy czasy Sasów, Geronów, Henryków Lwów i Albrechtów Niedźwiedziów, nie zaznawała spokoju nawet i w czasach względnie spokojniejszych, bo i wtedy na skutek nieubłaganego parcia niemczyzny na wschód wywłaszczano ją z ojcowizny i gwałtem wyrzucano z dobrych gruntów. Zmuszona była uchodzić na wschód, gdzie osiadała na gruntach gorszych zdala od swych prześladowców, na dzisiejszych Kaszubach. Zdejmy sobie sprawę, że właśnie ci uchodźcy są tym wykładnikiem ludu kaszubskiego, który nosi dotąd w swych piersiach niezatarte poczucie doznanej krzywdy od zachodniego — wroga i który dotąd zachował niezachwianą wiarę w sprawiedliwość dziejową.

— Nie wszystko stracone... przyjdzie ta wielka chwila — to te wieszczce słowa zapowiadające, że tak jak dotąd przez przeszło 10 wieków trwało prześladowanie Lechitów, to „parcie na wschód” — tak raz kiedyś nadejdzie czas, że w imię sprawiedliwości dziejowej pójdzie ekspansja Słowiańszczyzny na Odrę, na zachód, ale nie ślepym mieczem, tylko wyższością ducha słowiańskiego, albowiem ów — „pług orzący” nie na miecz ale na „dzwon” natrafi.

Rok 1933.

Jan Patock

MŁENORZ V PJEKLE

Czort, noweszy Luciper mustrovoł roz swoje pjekjelne państwo. Vsetkji staně stavjilě so przed nim: cesarzovje, krolovje, ksążęta, szlachta, chłopci a nawet wędrowczik wubogji. Przěszlě przed jęgo wognjisti tron djobelskji kupcě, rzemjeslnjicě a nawetk kseża. Ale v pjekle nje beło mlenorza! Co so stało, że to rzemjosło nji mjało żodnigo przedstawjicela v pjekle? To beła hańba dlo tak potężnigo ę rozległigo państwa! Luciper zariknał straszne na svojich djoblów ę rozkozoł: „Wudejta so zares na zemskji svjat ę przęprovadzęta vjeka, co so vęmknęł do techczos naszym djomje mlenorza! Chę vjidzec tego chitrigo czlobelskjm sidłom”.

Djoblě gończy zebrałě so na naradę. Ale njicht z njich nje vjidzoł jesz mlenorza. Na wostatku wodezvalo so stori, slepi ę kulavi djobleszcze. Rzekło: „Mlenorz mjele zbozi na mąkę ę je bjoli, povjodało so wo njim vjele rzęci, kjej jō przed sto lat po svjece so vlók

TESKNJĄCZKA

Pudzemě do dóm, pudzemě do se,
Dze mjidze rzmama vestrzódka dizév
Domoci dak sklěnji so wod rose,
Skądk procēm nas pokrżesni szed vjév.

Tam najō chęc̄z je, wojczezna nasza.
V kaszëbskji zemji vestrzód jezór.
Nad kreję Bõitu wojc, matka nasza.
Za nama tesknji, woj tesknji bór.

Pudzeniě do dóm, pudzemō do se,
Dze vřok v blónach spjévō skovrónk,
A vjaer v polu wugjibō kłose,
Dze jęsmě czelě koscałka zvónk.

Tam najō chęc̄z i t. d.

Pudzemě do dóm, pudzemō do se,
Dze mlodō pażac rosce wob zimk
A latę v borach czervjenę vrzose
Jesenę brzód nom dovō wuzimk.
Tam najō chęc̄z i t. d.

Jan Trepczyk

ę ledzi kusil. Wudejta so na zemję ę schvocta pjerszi bjoli stvorzenji, to mdze gvesno mlenorz”.

Djoblě wudelě so na zemję. Przelecelě lasse, pola a wusadlě so na zěloni łące nad strugę. Vętrzeszczalě wognjisti slępje, bo vjidzelě co bjoligo! Na łące pas so szęmel, beł to wogjer wostro kuti na szterě szperě.

„Zdrzętale”, rzek jeden djobel, „momě szczęci tę stoi mlenorz! Do robotě, zares porvjemě go do pjekła! Djoblě rzucelě so na konja ę wuprowadzelě go do pjekła. Szęmel dól sę provadzec a beł dosc spokojni. Ale v pjekle zaczęłě mu so kopeta palęc. Kopnał djoblów, griz jich, vęrnał slodkę ę ploszil sę v pjekle. Wobalil koclě ę rozłol smolę! Nji moglě so z njim dac radě. Jak Luciper vjidzoł, co „mlenorz” vęrobjoł, rzek: „Muszi to bec dzękji człowjek, ten mlenorz. Mě nje domě so z njim radě. Njeh so jidze do njeba ę tę wu Pana Boga svoje harce vęrobjō”.

Z vjelgjm trędem vędbstelě djoblě szemla z pjekła ę zaprowadzelě go na łakę nad strugę. Pokopōni ę pogręzli vrocełę purtoćę do pjekła.

A wodtąd koźdi djobel wucekō, kjej mlenorza vjidzi. I do dzis dnja njimają mlenorza v pjekle.

PRZYSŁOWIA

Chto z Bogem zaczinó, ten z Bogem końci.

*

Chto chce rębe chvetac, muszi sę zmaczac.

*